

František Kreutz: Čriepky z breznianskeho rínku

V príbehoch knihy F. Kreutza oživa staré Brezno – z tej smutnejšej stránky života. Zožltnuté listy súdnych archívov vydávajú svedectvo nielen o tom, že každý, kto sa previnil bol potrestaný, ale približujú nám vtedajšiu dobu.

Súdne príbehy čímsi zvláštnym vždy priťahovali pozornosť ľudí. Aj čriepky – príbehy z breznianskeho rínku nám dávajú nazrieť do pocitov súdených i sudcov.

Autor o svojej knihe hovorí: „V snahe priblížiť život v starom Brezne prerozprával som niektoré staré súdne zápisky. Čitateľ mi môže vyčítať únik zo súčasnosti, v breznianskych starých príbehoch som však ani na chvíľu nemal pocit, že ju opúšťam. Veď boj dobra a zla v človeku samom a jeho okolí je spätý s existenciou ľudského rodu.

Zaujalo ma, že veľmi často opakované priestupky až trestné činy predstavovali požiare. Keďže drevo bolo v tých časoch najrozšírenejším stavebným materiálom, aj v Brezne hrozilo stále nebezpečenstvo požiarov. Magistrát čelil pohromám požiarov predpismi, pokutami a telesnými trestami. Pod pokutou jedného zlatého zakázali aj rozmáhajúce sa fajčenie na ulici, na rínku, na dvore, v humne a okolo maštale. Mestský poriadok určoval pokutu 12 zlatých pre každého, u koho vznikol požiar, takže sebamenší, napokon aj uhasený požiar mal dohru pred magistrátom.“

Prvý „čriepok“ knihy má názov Smutné krstiny. Hovorí o žene, vdove z neďalekej dediny Osrblie, ktorá sa vybrala do Brezna pokrstiť vnuka a urobiť nákup. Jej cesta sa skončila ináč, než si ktokoľvek predstavoval.

Úloha č. 1

Ako voláme knihu, ktorá neopisuje súčasnosť, ale minulosť?

.....

Úloha č. 2

Povedz svojimi slovami, čo má podľa autora spoločné minulosť a súčasnosť.

.....

.....

Úloha č. 3

Porozmýšľaj, prečo sa ľudia v minulosti báli požiarov viac, ako dnes.

.....

.....

.....

Smutné krstiny

„Ako sa menuješ a odkiaľ si?“

„Dorota Polóny z Osrblia:“

„Tvoj muž?“

„Nebohý Jano Polóny, bývalý drevorubač a poddaný osvieteného pána z Ľupče. Pred dvoma rokmi...“

„Čo pred dvoma rokmi?“

„Nestíhol uskočiť pri spúšťaní stromov, privalilo ho...“

„Čo ťa viedlo k tomu, stvora nešťastná, že si nezaplatenú šunku strčila do svojho batoha?“

„Neviem. Isto neviem, urodzení páni. Peniaze na krst i zaplatenie nákupov mi dcéra dala, lenže ja... ja som na hostinu...“

„Jednoducho si chcela väčšiu hostinu, ako dovoľovali tvoje peniaze? Takže sa ku krádeži priznávaš? Či je tak?“

Miesto odpovede obžalovaná takmer nebadane pokývala hlavou na znak súhlasu.

Hajdúsi odvedli priestupníčku naspäť do väzenskej kutice. Richtár Socovský s prisediacimi zvažovali priestupok, húťali, čo ďalej, ako stanoviť pokutu, keďže boli porušené mestské poriadky. Na druhej strane sa žena priznala a mimoriadnou zhodou okolností nezavrhla zločin krádeže. Po zdĺhavom uvažovaní uzavrel richtár rokovanie s návrhom, že na druhý deň vysolia Dore Polónyčke dvanásť lopát na zadok a prepustí ju na slobodu.

Uväznená Polónyčka aj potme jasne videla hanbu svojho nerozmysleného činu. Ostrie jazykov, čo sa zabrusia ako britvy, tie nikdy neotupí. Na stene väzenskej kutice nahmatala ostrú hranu prečnievajúceho kameňa. Ostrie trpezlivo skúšala obvodom ľanovej spodnice. Podarilo sa jej oddeliť celý dlhý pás. Splietla ho dvojmo. V tej chvíli zabudla na dcéru, vnuka, na celý svet. Vovliekla hlavu do slučky, ktorú prevesila cez kľučku dverí ...

Ráno niesol hajdúch žene riedkej väzenskej stravy. Pohľad na nehybnú ženu hajdúcha vylakal: „Ctihodný pán richtár, žena z Osrblia sa zavesila!“

„Netáraj! Iste sa ti zamarilo!“

Veru sa hajdúchovi nezamarilo. Dobrovoľný odchod vdovice Doroty Polónyovej z Osrblia sa ukázal ako skutočnosť.

Úloha č. 4

Aký trest vymerali obvinenej žene?

.....

Úloha č. 5

Vysvetli dôvod, prečo sa žena vo väzení obesila.

.....

.....

Na záver ešte povieme, že telo človeka, ktorý si sám siahol na život nemohlo byť pochované bežným spôsobom. Kat oddelil telo od hlavy a mŕtvolu spálil. Takýto osud po smrti stihol aj Doru Polónyovú.

Aj dnes ľudia radi počúvajú príbehy, ktoré končia na súde. Ako sa volá relácia v televízii, ktorá zobrazuje zaujímavé súdne príbehy?

.....

Porozprávaj príbeh z uvedenej televíznej relácie alebo zo skutočnosti, ktorý ťa zaujal.

Napíš osnovu príbehu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....